

IZVJEŠTAJ S REGIONALNE KONFERENCIJE I C O M O S
NJEMAČKE DEMOKRATSKE REPUBLIKE U ROSTOCKU OD 19. DO 23.
RUJNA 1977.

Branko Lučić

Restauratorski zavod Hrvatske

Kao predstavnik Restauratorskog zavoda Hrvatske otputovao sam na Regionalnu konferenciju ICOMOS u Njemačku Demokratsku Republiku koja se održavala na temu: "Prilog mladeži u očuvanju i uključivanju u suvremeni život povijesnih gradskih središta". Grad domaćin bio je Rostock. Prvi dan savjetovanja, 19. rujna, započeo je radom u auli rostockskog Sveučilišta. Nakon formiranja radnog predsjedništva uslijedili su pozdravi savjetovanju koje je prvi uputio ministar kulture NjDR Hans-Joachim Hoffmann, zatim predsjednik ICOMOS-a prof. Raymond Lemaire, predsjednik nacionalnog komiteta UNESCO za NjDR Horst Grunert, voditelj odjela za zaštitu spomenika UNESCO Hiroshi Daifuku, okružni direktor gradjevinstva u okružnom savjetu Rostocka dr Karl-Heinz Loui, i predsjednik Savjeta arhitekata NjDR prof. dr Wolfgang Urabinski. Osnovni referat na temu savjetovanja podnio je prof. dr Ludwig Deiters, generalni konzervator NjDR i predsjednik Nacionalnog komiteta ICOMOS-a za NjDR.

Poslije podne otvorena je središnja izložba u obnovljenom refektoriju samostana sv. Križa. Izložba je bila veoma instruktivna te je uz radove na spomenicima kulture NjDR obuhvatila još nekoliko švedskih, finskih i spomenika iz baltičkih republika SSSR.

Nakon razgledanja izložbe rad je nastavljen iznošenjem referata. Toga poslijepodneva održani su ovi referati:

- Marja Tertu Knapas iz Republike Finske: Mladež i očuvanje gradjevina

- Raymond Lemaire iz Kraljevine Belgije: Dvorac Groot Begeinhof u Leuvenu
- Vladimir Kuindži iz Sovjetskog Saveza: Uključivanje mladeži u rad na restauriranju kao sredstvo odgoja
- Gisela Kremberg iz NjDR: Iz rada kluba mladih povjesničara u gradu Mühlhausenu
- Wilhelm Wohlert iz Kraljevine Danske: Restauriranje i nova upotreba
- Birgitta Hoberg iz Kraljevine Švedske: Mladež i zaštita spomenika u Švedskoj
- Rudolf Lasch iz NjDR: Naš stari i mladi grad Rostock.

Navečer je predsjednik Okružnog savjeta Rostocka Willy Marlow priredio prijem u svečanoj dvorani gradske vijećnice.

Sutradan, 20.9. ujutro, razledali smo Rostock. Bio sam u grupi koju je vodio inž. Serafim Polenz, šef konzervator iz Schwerina, izvrstan poznavalac spomenika Mecklenburga, pokrajine u kojoj se nalazi i grad Rostock. Pošli smo od "Krepelinskih vrata" pretvorenih u gradski muzej. U adaptiranju te kule nova armirano-betonska konstrukcija podova djeluje veoma masivno i teško, a još se teže doima tetiva stubišta koja je nalegla na izvorne zidove i u svakom katu prekrila po jednu puškarnicu. Šetnju smo nastavili kroz "Kröpeliner Strasse", najinteresantniju ulicu Rostocka. U toj ulici sačuvane su kuće od srednjeg vijeka naovamo. Sve te kuće, a naročito one iz gotičkog razdoblja, imaju visoke stepenaste zabate. Interesantno je rješenje interpolacije novogradnje u taj ulični niz. Zadržavši visinski gabarit, gotički karakter postignut je vertikalizmom opekam obloženih tvornički izradjenih ploča i uskim staklenim prorezima. Na Sveučilišnom trgu ušli smo u obnovljenu dvoranu kneževske palače i tu je dvoranu

palači dogradio god. 1747/50. arhitekt J.L. Legeay. Imala je funkciju svečane dvorane i prostora za održavanje kazališnih priredaba. Na ulazu u dvoranu dočekala nas je diskretna glazba s klavičembala. Ta zvučna kulisa znatno je pridonijela dojmu koji je na nas proizvela dvorana. Stanovita sirovost restauriranja /npr. samo podložene i zlatom po sredini obojene u drvu izrezbarene girlande) možda je bila i namjerna, budući da barokni arhitekt nije dovršio dvoranu. Tako nedovršeni svod, bez ikakve dekoracije, djeluje veoma pusto. U daljnjem razgledanju Krepelinske ulice posjetili smo i "Galerie am Boulevard" koja prodaje radove Društva umjetnika likovne i primijenjene umjetnosti. Uz reklamne prospekte dobili smo i po jednu grafiku s motivom Rostocka. Nakon toga posjetili smo crkvu sv. Marije i upoznali se s tim najmarkantnijim spomenikom Rostocka, koji je sadašnji oblik dobio oko sredine 15. stoljeća. Na toj golemoj crkvi, izgradjenoj od opeke, permanentno se odvijaju radovi za njeno održavanje.

U podne nas je primio gradski nadnačelnik Rostocka dr Henning Schleift u dvorani za vijećanje gradske vijećnice. Nakon prijema sjeli smo u autobuse (podijeljeni prema jezičnim grupama) i provezli se novoizgradjenim gradskim predjelima do broda preuredjenog u muzej brodogradnje, na kojem smo objedovali. Nakon objeda posjetili smo lučki gradić Warnemünde, koji je sačuvao veoma zanimljivu i slikovitu arhitekturu baltičkoga lučkog gradića. Nakon povratka iz Warnemünde prisustvovali smo u umjetničkoj galeriji grada Rostocka otvaranju izložbe: "Mladi stari gradovi". Izložba je prikazala niz zahvata na obnovi gradova Njemačke Demokratske Republike, metodologiju zahvata i prostornog planiranja te sucjelovanje mladeži u toj obnovi.

Dan 21.9. započeli smo pregledom crkve bivšeg cistercitskog samostana u Doberanu. Radovi se i ovdje, kao i u mnogim velikim gotičkim objektima, neprestano izvode. Tu je sačuvana i posebna rotunda kosturnice (Karner) na kojoj se upravo obavljaju veliki konzervatorski radovi. U crkvi djeluje i improvizirana restauratorska radionica koja restaurira polikromiranu skulpturu i ostali inventar. Nakon obilaska crkve bili smo pozvani na kavu u obnovljeni klasicistički paviljon "Am Kamp". Kavana, prvotni sadržaj toga paviljona, veoma je dobro uredjena. Jelo-ovnik kavane sadrži na posljednjoj stranici niz povijesnih podataka o nastanku i razvitku kupališta Doberan. Iz Doberana smo nastavili put u Wismar, grad na obali Baltika. Na putu nam je o usputnim zanimljivostima veoma opširno, uvjerljivo i instruktivno govorio inž. Serafin Polenz, vodja naše autobusne grupe.

Kad smo stigli u Wismar, primio nas je i pozdravio u gradskoj vijećnici gradonačelnik Wismara Lunow, a nakon međusobnih zdravica uručio nam je keramički otisak staroga gradskog pečata i pozivnicu za večernji prijem, u koju je bila uložena i poklon-grafika. Objedovali smo nedaleko od Wismara u mlinu-vjetrenjači pretvorenom u restaurant. Adaptacija je veoma uspjela, a u restaurantu se mogu kupiti i suveniri (inače rijetkost u NjDR) s motivom vjetrenjače. Nakon objeda vratili smo se u Wismar i razgledali njegove spomenike.

Na glavnom trgu nalazi se česma, zapravo vodosprema, "Wasserkunst". To neobično ljupko djelo sjevernjačke renesanse, pogotovo reljefni stupovi koji drže kupolast krov, sasvim su obnovljeni, iskopirani u kamenu, jer je originalni kamen dotrajavao. Smatram da je to u danim uvjetima bilo jedino moguće, a učinak je veoma dobar. Od stare gradjanske gotičke arhitekture izgrađene opekom s tipičnim stepenas-

tim zabatima upoznali smo kuću nazvanu "Stari Šved" (Wismar se gotovo dva stoljeća nalazio u švedskim rukama) i kuću "Arhidjkonat". Kneževski dvor lijep je primjer sjevernjačke renesanse, ali temeljito "prerenesansiran" potkraj prošlog stoljeća. U gotičkoj gradjevini stare bolnice sv. Duha uredjeni su dosta praktični stanovi za stare svećenike. Kroz slikovite gradske ulice došli smo do crkve sv. Nikole, takodjer golemoga gotičkog objekta izgradjenog od opeke. Ugodan je bio boravak u unutrašnjosti objekta pivnice "Weinberg", koji je sagrađen potkraj 16. st., a već u 17. st. tu je trgovina vinom. Sa sačuvanim arhitektonskim elementima i inventarom ovaj prostor kao da je poslužio modelom sjevernjačkim slikarima baroknog razdoblja. Nakon razgledanja grada odvezli smo se u menzu Inženjerske visoke škole, gdje je poslije prigodnog koncerta školskog zbora bio organiziran prijem i zakuska. Zdravicu je u ime ICOMOS-a održao direktor rimskog centra Bernard Feilden.

Sutradan, tj. 22.9., na rasporedu se nalazio pomeranski baltički grad Stralsund. Kad smo došli u Stralsund, primio nas je njegov gradonačelnik. Nakon toga smo razgledali gradsku vijećnicu, veoma interesantnu zgradu s vidljivim kontinuitetom od gotičke do neogotičke arhitekture. Značajan je prilog i renesanse i baroka. Neogotičko pročelje u svojoj irealnosti divan je primjer antiarhitekture. Uz vijećnicu se nalazi crkva sv. Nikole, golem gotički objekt takodjer izgradjen od opeke. U šetnji gradskim ulicama, uz stara gradska grata, vidjeli smo obnovu sklopa starih objekata i izgradnju novih (rekonstrukcija) u kanatnom sistemu. Ti objekti sada služe za omladinski hotel. Obnovu i rekonstrukcije dijela gradskog zida izvode poljski PKZ /radionice za konzerviranje spomenika/ iz Szezecina. Izvanredno je riješen pomorski muzej u bivšoj dominikanskoj crkvi. U visoku gotičku ar-

hitekturu umetnuta je montažna čelična cijevna konstrukcija koja nosi dva poda. U svetištu je prostor ostao netaknut, a i u sredini ladje ostavljen je otvor tako da se može doživjeti visina objekta. Horizontalnost pojedinih katova sačuvana je time što u prostor nisu poprijeko stavljeni veći eksponati, a to se odnosi i na staklene vitrine koje izlažu samo niske objekte. Uvedeno je centralno grijanje i sve ostalo što je potrebno za funkcioniranje muzeja uključivši i lift. Šteta što za takvo inventivno i tehnički domišljeno rješenje ne postoje nikakvi prospekti, vodiči, članci, a smatram da takav zahvat zaslužuje i monografiju. Nakon posjete tom izvanrednom muzeju svratili smo u Muzičku školu, objekt iz prve polovine 19. st. s bogatom dekoracijom u sobama. Prvotno je ta kuća bila stan gradonačelnika. U dvorani škole priredili su učenici kratak, ali veoma kvalitetan solistički koncert. U samostanu sv. Ivana danas je smješten gradski arhiv Stralsunda. Obnova samostana i njegovo pretvaranje u arhiv traje već oko 20 godina. Duša te goleme obnove (i s obzirom na veličinu samostana) jest direktor arhiva dr Herbert Ewe. Imao sam sreću da sam bio u grupi koju je upoznao s učinjenim baš direktor Ewe. Iz svake njegove riječi, iz svake njegove geste zračila je neizmjerena ljubav prema učinjenom. A ono što je učinjeno izvanredno je! Ne samo da je golemo zdanje samostana sa svim detaljima sjevernjačkog samostanskog gradjenja (čeliije pod krovom s individualnim ložištima i dimovodima pod krov) sačuvano, nego i nova funkcija arhiva s nizom zanimljivih "ad hoc" rješenja veoma se dobro sljubila s objektom. Ovdje je jedan "nekonzervator" izveo zahvat tako individualan i dobar da je boravak na ovom objektu i susret s drom Herbertom Eweom ostavio zaista dubok dojam. Nakon pregleda arhiva prošetali smo, pregledavši nekoliko manjih objekata, do kulturno-povijesnog muzeja smještenog u zgradama bivšega dominikanskog samostana (sv. Katarine).

U refektoriju priredjen nam je koncert. Na programu je bila entrada za limene duhače njemačkog skladatelja predbaroknog razdoblja, a zatim djela Bacha i Mozarta. Koncert je održan uz svjetlo svijeća u raskošnim nizozemskim lusterima. Izvedbe su bile izvanredne a akustika izvrsna. Zaista još jedan duboki doživljaj oživljavanja spomenika. Nakon koncerta bile su podijeljene nagrade ICOMOS-a učenicima čije je radove izabrao specijalni žiri. Nakon ove male ceremonije krenuli smo na II kat muzeja gdje je bila postavljena izložba "Djeca i stari grad". Nakon razgledanja izložbe dječjih crteža, slika, maketa i sl., krenuli smo na prijem gradonačelniku.

Na dan 22.9. nastavljeno je radno zasjedanje u auli Sveučilišta u Rostocku. Održani su ovi referati:

- Dr Stanislaw Lorenz iz NR Poljske: Udio poljske mladeži u podizanju kraljevskog dvora u Warszawi
- Eckhard Scholz iz NjDR: Opći principi istraživanja "Rekonstrukcije ulice Schlossgasse u Weimaru"
- Bernard Feilden iz Medjunarodnog centra za konzerviranje u Rimu: Pitanja konzervacije
- Jonas Glamža iz Litve (SSSR): Udio mladeži Litavske SSR u radovima na zaštiti spomenika
- Anna-Dora Mite iz NjDR: Djeca i mladež pomažu istraživati i oblikovati političke spomenike
- Husein Kandil iz Hašemitske Kraljevine Jordana: Restauriranje rimskog kazališta
- Miklos Kalmar iz NR Madjarske: Studentski projekti rekonstrukcija povijesnih gradskih središta
- Helmut Stelzer iz NjDR: Udio mladeži u zaštiti povijesnog središta Quedlinburga.

Nakon referata i odmora predložen je tekst "Rostockske preporuke", koji se odnosi na udio mladeži u očuvanju i upotrebi starih gradskih središta. Tekst je jednoglasno prihvaćen, pa je time postao orijentacionim dokumentom ICOMOS-a. Nakon prihvaćanja dokumenta nastavilo se s iznošenjem ovih referata:

- Eugen Franković i Branko Lučić iz SFR Jugoslavije: Grožnjan, obnova napuštenog grada kao kampa Muzičke omladine
- Dr Uwe Karsch iz NjDR: Održavanje i zaštita povijesnih gradskih središta kao usvajanje kulturne baštine-ima-
nentni sastavni dio socijalističke nastavne politike u NjDR
- Dr Kurt Milde iz NjDR: Usvajanje arhitektonskog naslje-
dja u školovanju arhitekata
- Dr Ivan Muhka iz SR Čehoslovačke: Zaštita spomenika i
mladež u Čehoslovačkoj SR
- Bernd Lauenroth iz NjDR: Adaptiranje sjeveroistočne
kule tvrđave Moritzburg u studentski klub grada Halle
- Denise Etcheson iz SAD: Povijesni trgovački trg u gra-
du Siettlu
- Ditrich Infergelt iz Kraljevine Švedske: Povijesno sre-
dište kao prostor za život mladeži i staraca
- Cristoph Hanske iz NjDR: Pješačka zona ulice Anger -
važan zadatak zaštite spomenika u gradu Erfurtu
- Dr Sancho Roda iz Kraljevine Španjolske: Rad studenata
pri iskapavanju staroga grada
- Dr Heimo Widtmann iz Republike Austrije: Mjesto mlade-
ži u stvaranju gradskog plana grada Graza.

Navečer smo bili pozvani na svečani koncert u već spome-

nutu "Baroknu dvoranu". Nastupao je rostockski nonet, veoma dobar ansambl, a zatim zbor rostockskog Sveučilišta. Zbor je također bio veoma dobar, a njegov je program obuhvatio raspon od Palestrine do suvremene komorne glazbe uključujući i niz narodnih popjevaka, pretežno iz SSSR-a.

Nakon koncerta predsjednik Nacionalnog komiteta ICOMOS-a za NjDR dr Ludwig Deiters priredio je oproštajnu prijateljsku večeru u prostorijama bara "Neva" hotela Warnow. Dr Deiters se srdačno zahvalio svim sudionicima zasjedanja i poželio mnogo uspjeha pojedincima i svjetskoj organizaciji. Poslije govora dra Deitersa uslijedila je veoma kvalitetna zakuska, a na pozornici bara odvijao se zabavni program na temu lučkoga grada Rostocka. Nakon programa plesni orkestar je svirao do ranih jutarnjih sati, pa se razvilo živo i srdačno oproštajno raspoloženje.